

## Tisková zpráva

### Občané o ústavních pravomocích prezidenta – červen/červenec 2023

- ⊙ Dvě třetiny veřejnosti (66 %) se přiklání k tomu, že současný rozsah pravomocí českého prezidenta by měl zůstat zachován.
- ⊙ V české společnosti převládá názor, že prezident by měl mít pravomoc rozhodnout o udělení amnestie, milosti či zmírnění trestu odsouzeným osobám, ale jen menšina souhlasí s pravomocí zastavovat soudní řízení proti obviněným.
- ⊙ Více než devět z deseti občanů souhlasí, aby prezident měl pravomoc rozhodovat o propůjčení a udělení státních vyznamenání. Více než třípětinová většina souhlasí s tím, aby prezident jmenoval a odvolával rektory vysokých škol a aby jmenoval profesory.
- ⊙ Tři čtvrtiny (76 %) dotázaných uvedly, že prezident by měl mít pravomoc rozpustit Poslaneckou sněmovnu a vypsat nové volby pouze ve výjimečných případech vymezených ústavou.
- ⊙ To, že prezident ČR by měl mít právo odmítnout parlamentem přijatý zákon (tzv. právo veta), ale parlament by měl mít možnost toto veto přehlasovat početnější většinou, uvedla více než polovina respondentů (52 %), podle třetiny dotázaných by prezidentské veto mělo být konečné.

Zpracoval:

Jan Červenka

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Tel.: 210 310 586; e-mail: jan.cervenka@soc.cas.cz



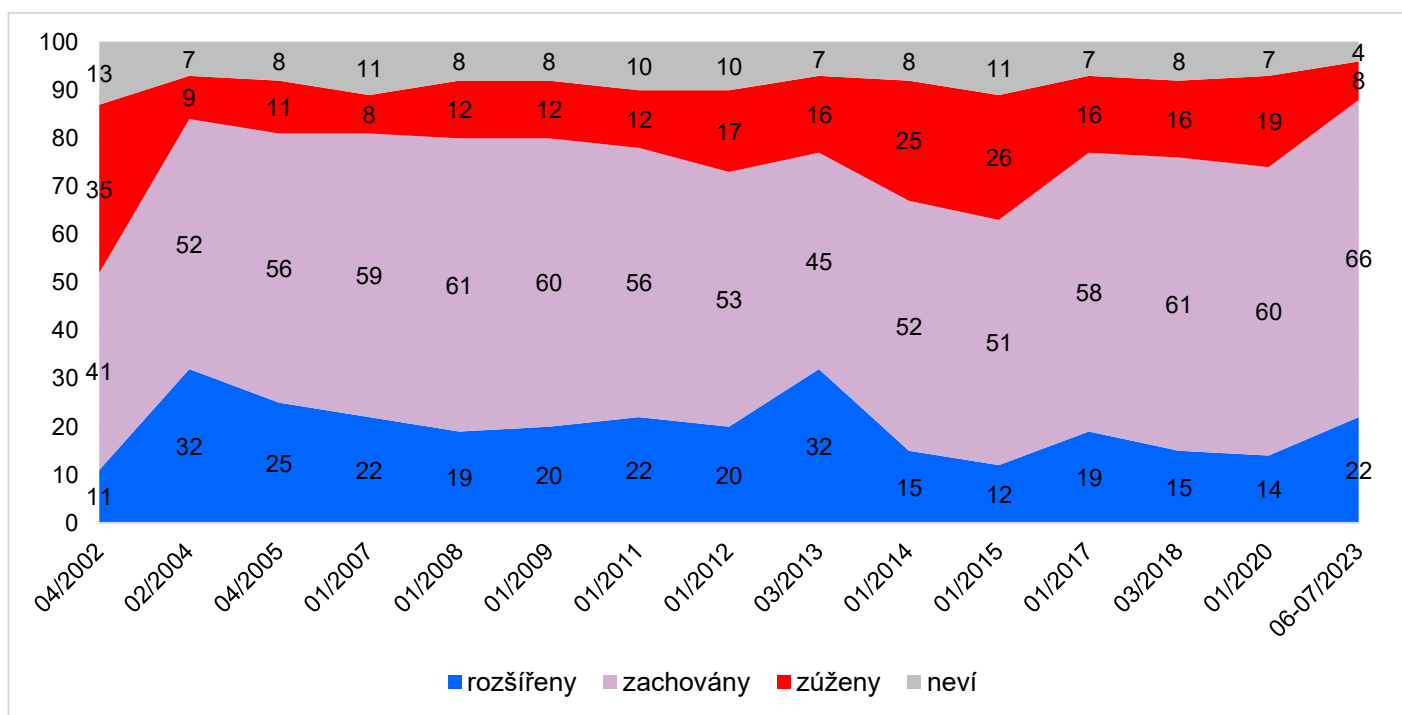
V letním šetření Centrum pro výzkum veřejného mínění SOÚ AV ČR, v.v.i. zjišťovalo, jaký je postoj občanů k ústavním pravomocím prezidenta republiky. Tématem otázek byl jak obecný názor na rozsah ústavních pravomocí prezidenta, tak názory na některé konkrétní pravomoci, jakými jsou udělování amnestie či milosti nebo zmírňování trestu, zastavování soudního řízení, jmenování a odvolávání rektorů a jmenování profesorů, propůjčování a udělování státních vyznamenání, rozpuštění Poslanecké sněmovny, používání práva veta, jmenování bankovní rady České národní banky a jmenování soudců Ústavního soudu.

Nejprve jsme se obecně zajímali o to, jaký by měl být podle české veřejnosti rozsah pravomocí českého prezidenta. Jak ukazuje graf 1, v české veřejnosti je nejsilněji zastoupen názor, že stávající pravomoci prezidenta republiky mají být zachovány (66 %). O málo více než jedna pětina (22 %) českých občanů uvádí, že by pravomoci prezidenta měly být rozšířeny, a necelá desetina (8 %) uvedla opačný názor, tedy že by měly být zúženy. Jen 4 % oslovených se k položené otázce neuměla vyjádřit a zvolila možnost „nevím“.

V české společnosti dlouhodobě převládá názor, že stávající pravomoci českého prezidenta by měly zůstat zachovány, který je dominantní po celou dobu sledování., tj. od roku 2002. Oproti minulému šetření z ledna 2020 se tento podíl zvýšil o 6 procentních bodů. Kromě toho se o 8 procentních bodů zvýšil podíl těch, kteří si přejí rozšíření prezidentských pravomocí, zatímco podíl lidí vyslovujících opačný názor, že by prezidentské pravomoci měly být zúženy, se o 11 procentních bodů snížil.

Z výsledků analýzy odpovědí na danou otázku podle třídění z hlediska sociodemografických a jiných třídících znaků vyplynulo, že absolventi vysokých škol se relativně častěji vyslovovali pro zachování stávajících pravomocí a méně často byli pro jejich rozšiřování. Pro zúžení pravomocí prezidenta se pak ve zvýšené míře vyslovovali lidé, kteří ve druhém kole prezidentských voleb podpořili Andreje Babiše.

**Graf 1: Pravomoci prezidenta by měly být...<sup>1</sup> (v %)**



Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

**Tabulka 1: Prezident má mít pravomoc ...<sup>2</sup> (v %)**

	ano	ne	neví
udělit amnestii, milost či zmírnit trest odsouzeným	78	20	2
zastavit soudní řízení proti obviněným	44	50	6
jmenovat a odvolávat rektory veřejných vysokých škol a jmenovat profesory	63	31	6
propůjčovat a udělovat státní vyznamenání	92	7	1

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 26. 5. – 24. 7. 2023, 929 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Jak ukazují výsledky v tabulce 1, více než tři čtvrtiny českých občanů (78 %) si myslí, že by český prezident měl mít pravomoc udělit amnestii, milost či zmírnit trest odsouzeným osobám, pětina dotázaných (20 %) vyjádřila názor, že udělení amnestie, milosti a zmírnění trestu odsouzeným osobám nemá být v pravomoci prezidenta. Více než dvě pětiny české veřejnosti (44 %) uvedly, že prezident by měl mít pravomoc zastavit soudní řízení proti obviněným, polovina (50 %) vyjádřila mínění, že zastavení soudního řízení nemá být v pravomoci prezidenta.

Pokud jde o to, zda by podle české veřejnosti měl nebo neměl mít český prezident pravomoc jmenovat a odvolávat rektory veřejných vysokých škol a jmenovat profesory, více než třipětinová většina (63 %) občanů se domnívá, že by prezident měl mít tuto pravomoc, necelá třetina (31 %) si myslí, že nikoli.

S tím, aby prezident propůjčoval a uděloval státní vyznamenání, souhlasí více než devět desetin (92 %) českých občanů, 7 % si myslí, že propůjčování a udělování státních vyznamenání nemá být v pravomoci prezidenta ČR.

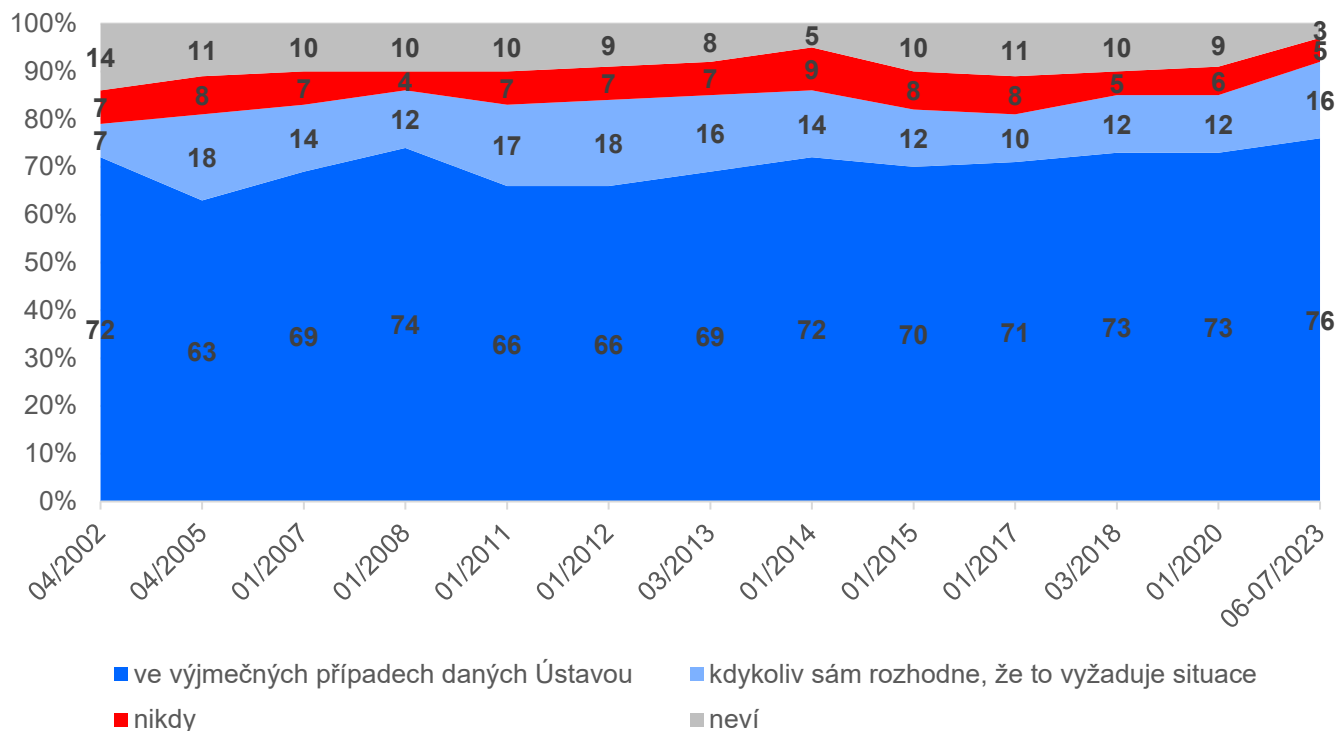
Muži častěji než ženy souhlasili s pravomocí prezidenta zastavit soudní řízení proti obviněným. Z hlediska vzdělání absolventi vysokých škol více podporovali pravomoc prezidenta jmenovat a odvolávat rektory vysokých škol a jmenovat profesory a udělovat či propůjčovat státní vyznamenání a spolu s absolventy středních škol s maturitou se

<sup>1</sup> Otázka: „Myslíte si, že by měly být pravomoci prezidenta rozšířeny, zúženy, nebo by měly zůstat tak, jak je tomu nyní?“

<sup>2</sup> Otázka: „Domníváte se, že prezident ČR má mít pravomoc: a) udělit amnestii, milost či zmírnit trest odsouzeným osobám, c) zastavit soudní řízení proti obviněným g) jmenovat a odvolávat rektory veřejných vysokých škol a jmenovat profesory, h) propůjčovat a udělovat státní vyznamenání?“ Varianty odpovědí: ano; ne; neví.

ve zvýšené míře vyslovovali i pro pravomoc udělovat amnestii. V případě pravomoci prezidenta zastavit soudní řízení byl souhlas mezi vysokoškoláky naopak nižší, zatímco vyšší podporu zde vyjadřovali dotázaní bez maturitního vzdělání. Ti, kdo ve druhém kole prezidentských voleb volili Petra Pavla, častěji než voliči Andreje Babiše vyjadřovali souhlas s pravomocí prezidenta jmenovat a odvolávat rektory vysokých škol a jmenovat profesory a udělovat či propůjčovat státní vyznamenání. Obě uvedené pravomoci ve zvýšené míře podpořili rovněž voliči koalice SPOLU, naopak nižší souhlas a vyšší podíl nesouhlasu se obecně objevoval mezi rozhodnými nevoliči.

**Graf 2: Pravomoc prezidenta rozpustit Poslaneckou sněmovnu a vypsat nové volby<sup>3</sup> (v %)**



Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

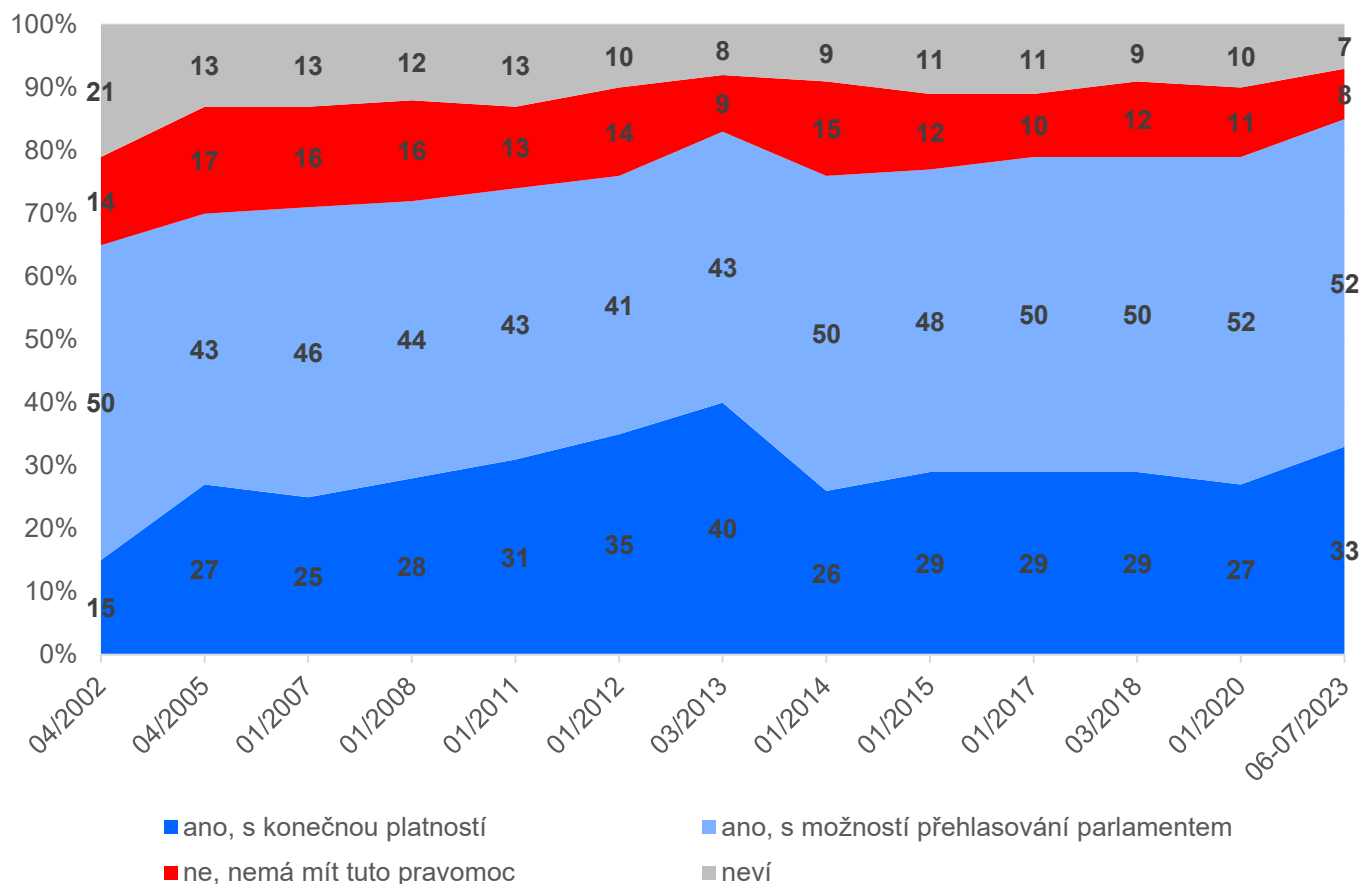
Jak ukazují výsledky v grafu 2, více než tři čtvrtiny českých občanů (76 %) si přejí, aby pravomoc prezidenta rozpustit Poslaneckou sněmovnu a vyhlásit nové volby byla vyhrazena jen pro výjimečné případy dané ústavou, 16 % by prezidentovi dovolilo použít ji kdykoli podle svého uvážení. Pouze dvacetina (5 %) respondentů uvedla, že je zcela proti existenci této pravomoci. 3 % zůstala nerozhodnuta a zvolila odpověď „nevím“.

V porovnání s posledním výzkumem realizovaným v lednu 2020 se o 4 procentní body zvýšil podíl těch, kteří by prezidentovi chtěli dát právo rozpustit Poslaneckou sněmovnu podle vlastního uvážení. Podíl těch, kdo si přejí, aby pravomoc prezidenta rozpustit Poslaneckou sněmovnu a vyhlásit nové volby byla vyhrazena jen pro výjimečné případy dané Ústavou, se zvýšil jen o 3 procentní body, což je posun na hranici možné výběrové chyby, ale nominálně dosáhl své historicky nejvyšší úrovně. Naopak výrazně (o 6 procentních bodů) poklesl podíl nerozhodnutých, který byl naopak historicky nejnižší.

Lidé bez maturitního vzdělání si častěji myslí, že by prezident měl mít pravomoc rozpustit Poslaneckou sněmovnu kdykoli se sám rozhodne, že to vyžaduje politická situace. Naopak absolventi vysokých škol a v menší míře i absolventi středních škol s maturitou se častěji vyslovovali pro to, aby tak měl právo učinit pouze ve výjimečných případech vymezených ústavou.

<sup>3</sup> Otázka: „Za jakých okolností má mít prezident pravomoc rozpustit Poslaneckou sněmovnu a vypsat nové volby? Nikdy, jen ve výjimečných případech vymezených Ústavou, nebo kdykoli sám rozhodne, že to politická situace vyžaduje?“

**Graf 3: Pravomoc prezidenta zamítnout parlamentem přijatý zákon<sup>4</sup> (v %)**



Poznámka: Do dubna 2005 bylo znění otázky následující: „Má mít prezident pravomoc odmítnout parlamentem přijatý zákon (tzv. právo veta)? Ano, s konečnou platností, ano, ale parlament by měl mít možnost toto veto přehlasovat početnější většinou, nebo ne?“

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Graf 3 se týká pravomoci prezidenta zamítnout zákon přijatý parlamentem, tj. uplatnit právo veta. Pro aktuálně platnou ústavní možnost prezidenta vetovat zákon, o němž znovu hlasuje a může jej proti vetu prezidenta potvrdit Poslanecká sněmovna, se vyslovila o málo více než polovina dotázaných (52 %). Alternativnímu řešení, že by prezident mohl vetovat zákony s konečnou platností, je otevřena třetina českých občanů (33 %). Pouze necelá desetina (8 %) respondentů pak vyjádřila názor, že odmítnutí parlamentem přijatého zákona (tzv. právo veta) by vůbec nemělo být v pravomoci prezidenta. 7 % dotázaných na položenou otázku odpovědělo, že neví.

V porovnání s výzkumem realizovaným v lednu 2020 se o 6 procentních bodů zvýšil podíl těch, kdo by uvítali možnost vetování zákonů prezidentem s konečnou platností. V dlouhodobém srovnání můžeme vidět, že v letech 2007 až 2013 v české společnosti postupně sílil názor, že prezident by měl mít možnost přijatý zákon vetovat s konečnou platností, v šetření z roku 2014 došlo ale k obratu a podíl zastánců tohoto názoru se vrátil na úroveň z období let 2005 až 2008, což s drobnými, vesměs statisticky nevýznamnými výkyvy pokračovalo až do roku 2020. V současné době zastává tento názor i přes zaznamenané zvýšení o 7 procentních bodů méně občanů než v roce 2013. Naopak názor, že prezident by měl mít možnost odmítnout zákon přijatý parlamentem, ale parlament by měl mít možnost toto veto přehlasovat početnější většinou, vyjadřuje v současnosti více lidí než v letech 2005 až 2013. Názor, že prezident nemá mít právo veta, je v současnosti na svém historickém minimu.

<sup>4</sup> Otázka: „Má mít prezident pravomoc odmítnout parlamentem přijatý zákon (tzv. právo veta)? Ano, s konečnou platností; ano, ale parlament by měl mít možnost toto veto přehlasovat početnější většinou; ne, prezident nemá mít tuto pravomoc?“

Pro konečné prezidentské veto se ve zvýšené míře vyslovovali dotázaní ve věku od 40 do 54 let. Proti vetu jako takovému se častěji vyjadřovali lidé ve věku od 65 let výše, dotázaní bez maturitního vzdělání a voliči Andreje Babiše, zatímco respondenti ve věku 20 až 29 let, absolventi vysokých škol a voliči Petra Pavla tuto variantu podporovali ve snížené míře. Tyto skupiny zároveň ve zvýšené míře podpořily veto přehlasovatelné početnější většinou poslanců.

**Tabulka 2: Role prezidenta při jmenování členů bankovní rady ČNB<sup>5</sup> (v %)**

	IV/02	I/12	III/13	I/14	I/15	I/17	III/18	I/20	VI-VII/23
má jmenovat členy rady, ale guvernéra se souhlasem předsedy vlády	36	38	43	35	40	40	38	42	40
má jmenovat pouze část členů rady	19	21	19	23	23	20	19	22	23
má jmenovat členy rady i guvernéra dle vlastního uvážení	6	10	14	10	10	10	13	9	9
nemá jmenovat členy rady	13	11	8	13	10	11	10	11	14

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Jak ukazují výsledky v tabulce 2, pouze necelá desetina (9 %) českých občanů se domnívá, že by prezident měl mít právo jmenovat všechny členy i guvernéra České národní banky pouze na základě vlastního uvážení. Asi sedmina respondentů (14 %) vyslovila názor, že jmenování členů bankovní rady by vůbec nemělo být v pravomoci prezidenta. Dvě pětiny dotázaných občanů (40 %) uvedly, že prezident by měl mít pravomoc jmenovat členy bankovní rady na základě svého vlastního uvážení a guvernéra ČNB se souhlasem předsedy vlády. Podle necelé čtvrtiny respondentů (23 %) má prezident jmenovat pouze část členů bankovní rady ČNB (například třetinu), zbytek by měl být jmenován jinými ústavními činiteli.

V porovnání se situací v lednu 2020 se rozložení názorů na roli prezidenta při jmenování členů bankovní rady ČNB významně nezměnilo. Přesto byl zaznamenán nejvyšší podíl v případě názoru, že prezident nemá jmenovat členy rady.

Názor, že prezident má jmenovat všechny členy rady i guvernéra ČNB jen na základě vlastního uvážení, se častěji objevovaly u dotázaných bez maturitního vzdělání.

Názor, že prezident vůbec nemá jmenovat členy bankovní rady, se častěji objevoval u respondentů, kteří ve druhém kole prezidentských voleb volili Andreje Babiše, a rozhodných nevoličů.

K tomu, že prezident má jmenovat pouze část členů bankovní rady ČNB, se přiklonili ve zvýšené míře respondenti ve věku 20 až 29 let a absolventi vysokých škol.

K názoru, že prezident má jmenovat členy bankovní rady ČNB samostatně, ale guvernéra jen se souhlasem předsedy vlády, se ve zvýšené míře přikláněli voliči Petra Pavla.

<sup>5</sup> Otázka: „Jak má podle Vás prezident jmenovat členy bankovní rady České národní banky? Má jmenovat všechny členy i guvernéra na základě vlastního uvážení, má jmenovat členy bankovní rady na základě svého uvážení a guvernéra ČNB se souhlasem předsedy vlády, má jmenovat pouze část členů (např. třetinu), zbytek by byl jmenován jinými ústavními činiteli, nemá jmenovat členy bankovní rady.“

**Tabulka 3: Role prezidenta při jmenování soudců Ústavního soudu<sup>6</sup> (v %)**

	IV/ 02	IV/ 05	I/ 07	I/ 08	I/ 11	I/ 12	III/ 13	I/ 14	I/ 15	I/ 17	III/ 18	I/ 20	VI-VII/ 23
má jmenovat všechny soudce se souhlasem jiného ústavního činitele	44	36	34	33	37	39	41	41	44	42	42	46	42
má jmenovat pouze část soudců, zbytek jiní činitelé	17	22	24	25	22	22	24	26	25	20	20	24	27
má jmenovat všechny soudce sám	10	19	16	13	15	13	16	12	10	15	15	12	12
nemá jmenovat soudce ÚS	8	8	8	8	8	9	6	8	9	7	7	6	9

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Poslední tabulka se zabývá prezidentskou pravomocí jmenovat soudce Ústavního soudu. Více než dvě pětiny (42 %) českých občanů upřednostňují podmíněný jmenování soudců souhlasem jiného ústavního činitele, více než čtvrtina populace (27 %) by si přála, aby prezident sám jmenoval jen část ústavních soudců a zbytek jiní činitelé, a konečně 12 % dotázaných by bylo pro systém, kdy prezident jmenuje všechny soudce sám pouze na základě vlastního uvážení. Proti pravomoci prezidenta jmenovat soudce ÚS se v aktuálním měření postavilo 9 % respondentů.

V porovnání s lednem 2020 mírně (o 4 procentní body) klesl podíl občanů, kteří by preferovali, aby prezident jmenoval všechny soudce se souhlasem jiného ústavního činitele. Podíl těch, kteří by uvítali, kdyby prezident jmenoval pouze část soudců Ústavního soudu a zbytek jiní činitelé, se pak dostal na svou historicky nejvyšší úroveň, ačkoli oproti poslednímu srovnatelnému výzkumu se statisticky významně nezměnil (zvýšení o 3 procentní body je na hranici možné výběrové chyby).

Názor, že prezident by neměl mít pravomoc jmenovat soudce Ústavního soudu, častěji vyjadřovali lidé, kteří ve druhém kole poslední prezidentské volby podpořili Andreje Babiše. Názor, že prezident by měl jmenovat všechny soudce Ústavního soudu se souhlasem jiného činitele nebo i samostatně, se více objevoval mezi voliči Petra Pavla.

<sup>6</sup> Otázka: „Jak má podle Vás prezident jmenovat soudce Ústavního soudu? Má jmenovat všechny ústavní soudce na základě vlastního uvážení, má jmenovat všechny ústavní soudce se souhlasem některého z vysokých ústavních činitelů (např. premiéra nebo předsedy některé z komor parlamentu), má jmenovat pouze část ústavních soudců, např. třetinu, zbytek by byl jmenován jinými ústavními činiteli, nebo nemá jmenovat soudce ústavního soudu?“

---

## Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v23-06</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>26. 5. - 24. 7. 2023</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr a vážení dat:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Vážení dat:</i>	<i>Vzdělání X NUTS2, věk X NUTS2, pohlaví X kraj, velikost místa bydliště X věk, vzdělání X věk</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>929</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>78</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - dotazování CAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>PI.7, PI.12, PI.13, PI.14, PI.16, PI.17</i>
<i>Kód zprávy:</i>	<i>pi230831</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>31. srpna 2023</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Jan Červenka</i>

---

## Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Vážení dat – způsob zvýšení reprezentativity souboru vzhledem k vybraným charakteristikám populace pomocí přiřazení váhy každému respondentovi. Váhy jsou vytvářeny pomocí metody iterativního proporčního vážení a pohybují se v rozsahu 0,333 až 3.

---

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.

---